

СЕКЦІЯ 2: КОНСТИТУЦІЙНІ ТА МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ

Щодо окремих питань права, як інструмента регулювання суспільних відносин

Осадчий М.М., заслужений юрист України, провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС

Набула поширення думка, що Конституція гарантує громадянам права та свободи, належне функціонування встановлених нею інститутів державної влади. Насправді Конституція сама собою нічого не гарантує – навіть власної недоторканості, – якщо в суспільстві та у влади (особливо!) немає традицій і цінності розвиненої політичної культури, механізму реального правового захисту та юридичної відповідальності [1, с.8].

Сучасний етап розвитку суспільства проходить під девізом глобалізації. Це явище характеризується не лише масштабністю, що охоплює майже всі сфери суспільного життя, а й глибиною процесів, що відбуваються та змінюють світ. Постає питання, по-перше, наскільки право за цих умов здатне залишитися найефективнішим інструментом регулювання відносин (у чому виявляється інструментальна цінність права), по-друге: наскільки можливе збереження самобутності права, як найважливішого мірила справедливості і свободи у суспільстві (у чому виявляється власна цінність права). Також актуалізується питання про те, наскільки право може виявити і відобразити волю і потреби не тільки всього суспільства, а й кожної її верстви, класу, які формують його соціальну структуру і, нарешті, кожного індивіда (що відображає соціальну цінність права) [2, с.143].

В Україні діє конституційний принцип верховенства права, в основу якого покладено пріоритет права перед державою. Це з особливою силою вказує на неприпустимість спрощеного, ще до кінця не подоланого розуміння права як дарованого державою, її творіння, команди суверенної державної влади. Такий суто позитивістський підхід, який бере початок від Т. Гоббса й аналітичної юриспруденції І. Бенґама та Дж. Остіна, досі зберігається в деяких галузевих юридичних науках. Характерним для нього є фактичне зведення права до закону, відсутність аналізу глибинного його змісту, недостатнє взаємопроникнення права і суспільних відносин, що становлять предмет правового регулювання. Тим часом передумовою та основою правового регулювання є не воля держави, що втілюється в законодавстві, а характер суспільних відносин, які об'єктивно складаються на основі взаємодії окремих осіб та їх об'єднань і підтримуються та захищаються державою [3, с.25].

Беззаперечно, взаємостосунки особи і держави можуть бути різними. У суспільстві, де панують ідеали справедливості, гуманізму, демократії, спостерігається прагнення гармонізувати стосунки між окремою особою і державою. Держава розглядається як необхідний засіб узгодження інтересів різних соціальних груп, особи і суспільства. Держава виступає як офіційний представник усього суспільства, тому стосунки між нею і людиною носять державно-правовий характер. Будь-яка людина в межах території держави потрапляє під її юрисдикцію, тобто стає адресатом обов'язкових приписів, які надходять від держави. Стійкий зв'язок між людиною і державою виражається в інституті громадянства або підданства. Цей зв'язок означає юридичну приналежність особи до держави, набуття особою специфічних якостей

громадянина, наявність взаємних прав і обов'язків громадянина і держави, а також захист громадянина державою усередині країни та за її межами.

Слід констатувати, що в Україні не вибудовано чіткої системи законодавства, із-за чого праву не вистачає комплексності і координації. За таких умов, виникає потреба у здійсненні комплексу радикальних змін в правовій системі, для надання їй цивілізованого характеру і формування правових цінностей, в першу чергу конституційних.

Вітчизняна правова система, до цього часу, несе на собі рудимент радянщини, абсолютно протилежного ідеям правової держави. Тому, вкрай необхідно зробити перехід до нового правового режиму, який буде пов'язаний із здійсненням радикальних змін. Досягти їх, за нинішніх умов, можна тільки шляхом цілеспрямованої, продуманої добре організованої правової реформи.

Реформа має розпочатись, насамперед, із визначення її напрямів, які мають базуватися на трьох основних компонентах правової системи, а саме: реформі законодавства; реформі правоохоронних та судових органів, а також реформі правосвідомості громадян. Правова реформа повинна розглядатися як складова частина усього реформаторського процесу в Україні, оскільки вона має важливе значення, з одного боку, для стимулювання і легітимації усебічного розвитку, а з іншого - для підтримки рівноваги в державі і суспільстві.

Список використаних джерел:

1. В. Мусіяка Будь-яка влада – результат узурпації? Хто неправильно застібнув перший гудзик, уже ніколи не застібнеться як слід // Дзеркало тижня,- 2010.- № 40 (820) 30 жовтня – 5 листопада 2010.
2. Х. Безрух Праворозуміння, розуміння права і правова система // Право України, – 2010. – № 4. – С. 143.
3. М. Цвік Праворозуміння (значення повторюваності суспільних відносин для його дослідження) // Право України. – 2010. – № 4. – С. 25.

Судові прецеденти міжнародних судів, як джерела права

Лазаренко Л.А., кандидат юридичних наук, доцент кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС

Необхідно визнати, що в сучасному світі, поруч з вітчизняним законодавством, особливе і все більш значне місце займає міжнародне право. Абсолютно природно, що різні держави в тій чи іншій формі визнають обов'язковою для себе якусь частину цієї нормативної системи. Одні до своїх правових систем включають міжнародні договори, учасниками яких вони є; інші йдуть далі і поруч з договорами включають у національні правові системи загальновизнані принципи та норми міжнародного права. І на сьогодні в конституційному законодавстві переважної більшості розвинутих іноземних держав, зокрема європейських, норми і принципи міжнародного права, які так чи інакше вступили в силу на території цих держав, розцінюються як джерела внутрішнього права.

Наприклад, ст. 25 Конституції Федеративної Республіки Німеччини (ФРН) встановлює, що «загальновизнані норми міжнародного права є складовою частиною федерального права», при чому «вони мають перевагу перед законами і породжують права та обов'язки безпосередньо для осіб, які проживають на території Федерації». Подібні приписи містяться в ст. 96 Конституції Іспанії: «законно укладені та офіційно опубліковані в Іспанії міжнародні договори складають частину її внутрішнього законодавства».

Найбільш чітка регламентація застосування норм міжнародного права, як джерел внутрішнього законодавства, характерна для Конституції Франції (ст.